

This Question Paper consists of 41 questions and 8 printed pages.

अस्मिन् प्रश्नपत्रे 41 प्रश्नाः एवम् 8 मुद्रित पृष्ठाः सन्ति।

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

अनुक्रमाङ्कः

Code No. 69/S/A/S

कूट सं.

Set / सेट -

A

SANSKRIT

संस्कृतम्
(209)

Day and Date of Examination

(परीक्षादिवसः दिनाङ्कश्च)

Signature of Invigilators

(निरीक्षकयोः हस्ताक्षरम्)

1.

2.

सामान्य अनुदेशाः :

- 1 सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि दत्तोत्तरपुस्तके एव लिखन्तु।
- 2 प्रश्नपत्रिकां पठितुं 15 निमेषाः दत्ताः। प्रश्नपत्रिका 02.15 मध्यह्ने समये दीयते। 02.15 समयतः 02.30 समयपर्यन्तं प्रश्नपत्रिकामेव छात्राः पठेयुः, एतस्मिन् समये उत्तरपत्रिकायां न किमपि उत्तरं लिखेयुः।
- 3 अनुक्रमाङ्कः प्रश्नपत्रस्य प्रथमपृष्ठे अवश्यमेव लेखनीयः।
- 4 निरीक्ष्यताम् यत् प्रश्नपत्रस्य पृष्ठसंख्या प्रश्नानां संख्या च प्रथमपृष्ठस्य शीर्षे मुद्रितसंख्यानुसारमेव अस्ति। प्रश्नाः क्रमानुसारं सन्ति न वा इत्यपि निरीक्षणीयम्।
- 5 वस्तुनिष्ठप्रश्नेषु (A), (B), (C) वा (D) विकल्पेषु किमपि एकम् उत्तरं चित्वा पृथक् रूपेण प्रदत्ते उत्तर-पुस्तिकामध्ये लिखेत्।
- 6 वस्तुनिष्ठप्रश्नसहितं सम्पूर्णप्रश्नपत्रस्य उत्तराणि निर्धारितसमये एव लेखनीयानि।
- 7 उत्तरपुस्तिकायां परिचयचिह्नम् अथवा कुत्रापि निर्दिष्टस्थानेतरस्थलेषु अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितम् अस्ति।
- 8 स्व-उत्तरपुस्तिकायां प्रश्नपत्रस्य कूट (कोड) संख्या 69/S/A/S, Set/सेट -

A

 अवश्यमेव लेखनीया।

SANSKRIT

संस्कृतम्
(209)

समयः होरात्रयम्]

[पूर्णाङ्काः – 100

निर्देशाः :

- (1) अस्मिन् प्रश्नपत्रे [A] भागे 20+7=27, [B] भागे 5, [C] भागे 5, [D] भागे 4 इति आहत्य 41 प्रश्नाः सन्ति।
- (2) समे प्रश्ना अनिवार्याः। तत्र वैकल्पिकभागेषु एकः एव समाधेयः।
- (3) प्रत्येकं प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्यासु (अङ्काः × प्रश्नाः = पूर्णाङ्काः) इति अङ्कान् दीयन्ते।
- (4) [A] भागे प्र.सं. 1 तः 20 पर्यन्तं – बहुविकल्पप्रकारस्य प्रश्नाः (MCQs) येषु प्रत्येकम् एकः अङ्कः भवति। एतेषु प्रत्येकस्मिन् प्रश्ने दत्तचतुर्णां विकल्पानां मध्ये सर्वाधिकम् उपयुक्तं विकल्पं चित्वा लिखन्तु।
- (5) प्र.सं. 21 तः 27 पर्यन्तम् – वस्तुनिष्ठप्रश्नाः सन्ति। प्रत्येकं उपप्रश्नम् एकः अङ्कः अस्ति। ते यथानिर्देशं समाधेयाः।
- (6) [B] भागे प्र.सं. 28 तः 32 पर्यन्तम् अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः। प्रत्येकम् अङ्कद्वयात्मकाः सन्ति। ते यथानिर्देशं समाधेयाः।
- (7) [C] भागे प्र.सं. 33 तः 37 पर्यन्तम् अनतिदीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः। प्रत्येकम् चतुरङ्कात्मकाः सन्ति। ते यथानिर्देशं 50 तः 80 शब्दानां परिधिमध्ये समाधेयाः।
- (8) [D] भागे प्र.सं. 38 तः 41 पर्यन्तम् दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः। प्रत्येकम् पञ्च अंकात्मकाः सन्ति। ते यथानिर्देशं 80 तः 100 शब्दानां परिधिमध्ये समाधेयाः।
- (9) समेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया एव लेख्यानि।
- (10) स्वस्य उत्तरपत्रे प्रश्नपत्रस्य कूटसंख्या नूनं लेख्या।
- (11) उत्तरपत्रे आत्मपरिचयात्मकं लेखनम् अथवा निर्दिष्टस्थानं विहाय अन्यत्र क्वापि अनुक्रमाङ्कलेखनं सर्वथा वर्जितमस्ति।
- (12) समेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि निर्धारितसमये एव लेख्यानि।
- (13) निरीक्ष्यताम् यत् प्रश्नपत्रस्य पुटसंख्या प्रश्नानां च संख्या प्रथमपुटस्य प्रारम्भे प्रदत्तसंख्या समाना न वा। प्रश्नक्रमः सम्यग् न वा।
- (14) अनुक्रमाङ्कः प्रश्नपत्रस्य प्रथमपुटे नूनं लेख्यः।

- 1 पम्पातीरे रामः काम् अपश्यत् ?
(A) रावणं (B) शबरीम्
(C) ऊर्मिला (D) जटायुः
- 2 लोटलकारस्य क्रियापदं चिनुत।
(A) सन्तु (B) आगम्य
(C) अनुगन्तव्यः (D) आलोक्य
- 3 'वानरः तरणं न जानातिः' अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?
(A) वानरः (B) तरणं
(C) जानाति (D) न
- 4 अशक्तैः बलिनः शत्रोः समक्षं किं कर्त्तव्यम् ?
(A) श्रमं (B) प्रपलायनम्
(C) सुखम् (D) दुःखम्
- 5 'पूर्वं कथं न कथितं त्वया? मम हृदयं तु कोटरे तिष्ठति।' इति कः कथयति ?
(A) मकरः (B) वानरः
(C) मकरी (D) यद्भविष्यः
- 6 के सत्पुरुषाः इव आतपे तिष्ठन्ति ?
(A) बालाः (B) छात्राः
(C) पशवः (D) वृक्षाः
- 7 लिख्+शतृ इत्यस्य योगं कुरुत।
(A) लिखन् (B) लिख
(C) लिखतृ (D) लिखित
- 8 मनसा जनाः किं कुर्वन्ति ?
(A) वदन्ति (B) प्रणमन्ति
(C) ध्यायन्ति (D) शृण्वन्ति
- 9 मस्त्यौ किं त्यक्त्वा अन्यत्र निष्क्रान्तौ ?
(A) सरोवरम् (B) वृक्षम्
(C) वनम् (D) अनागतविधातां
- 10 रोगिणः किं मित्रम् ?
(A) माता (B) भार्या
(C) वैद्यः (D) पिता

- 11 'खात्' इत्यस्य अर्थं चिनुत।
 (A) कक्षात् (B) धरात्
 (C) जलात् (D) आकाशात्
- 12 'पक्षिणां रक्षणम्' अत्र कः समासः ?
 (A) तृतीया तत्पुरुषः (B) द्वितीया तत्पुरुषः
 (C) चतुर्थी तत्पुरुषः (D) षष्ठी तत्पुरुषः
- 13 सैनिकः (सैनिक) _____ सह गच्छति। उचितपदेन रिक्तस्थानपूर्तिः कुरुत।
 (A) सैनिकम् (B) सैनिकैः
 (C) सैनिकाय (D) सैनिकानाम्
- 14 वस्तुतः संन्यासीवेशे कः आसीत् ?
 (A) गौरसिंहः (B) दौवारिकः
 (C) शिवाजीमहोदयः (D) इन्द्रः
- 15 माताभूमिः पुत्रोऽहं कस्याः ?
 (A) पृथिव्याः (B) महीरुहस्य
 (C) खात् (D) भूधरस्य
- 16 दशकूपसमा का अस्ति ?
 (A) हृदः (B) द्रुमः
 (C) पुत्रः (D) वापी
- 17 कीदृशं जलं रक्षति ?
 (A) व्यर्थं (B) रक्षितम्
 (C) क्षारीयं (D) अरक्षितम्
- 18 'धृत्वा' अत्र कः प्रत्ययः ?
 (A) क्त्वा (B) ल्यप्
 (C) तुमुन् (D) त्व
- 19 प्रीतिलक्षणं कति विधम् ?
 (A) चतुर् (B) त्रि
 (C) पञ्च (D) षट्
- 20 'पूर्ण+उत्साहेन' अत्र सन्धिं कुरुत।
 (A) पूर्णउत्साहेन (B) पूर्णुत्साहेन
 (C) पूर्णोत्साहेन (D) पूर्णोत्साहेन

21 विलोमशब्दैः सह योजयत।

4×1=4

क स्तम्भः	ख स्तम्भः
(क) पूर्वम्	(i) विद्वान्
(ख) मूर्खः	(ii) आनयामि
(ग) नयामि	(iii) मधुरम्
(घ) कटु	(iv) पश्चात्

22 मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत।

4×1=4

(मञ्जूषा – रथं, अजितवीर्यं, लवसमक्षं, वीरचारित्रपद्धतिः)

- (i) समस्त सैन्यदलम् अपि _____ योद्धुं नालम्।
- (ii) इयं हि रघुसिंहानां _____ ।
- (iii) अतो _____ जृम्भाकास्त्रमेवेदम्।
- (iv) अस्मत् _____ तत्रैव नयतु।

23 अधोलिखितानां विभक्तिवचनसहितरूपं लिखत।

4×1=4

शब्दः	विभक्ति	वचनम्	रूपम्
(i) लोभ	प्रथमा	एकवचनम्	_____
(ii) वृक्ष	पंचमी	एकवचनम्	_____
(iii) दया	द्वितीया	द्विवचनम्	_____
(iv) युष्मद्	चतुर्थी	बहुवचनम्	_____

24 उचितेन धातुरूपेण वाक्यपूर्तिं कुरुत (किमपि चतुष्टयम्)

4×1=4

- (i) तौ उभौ अपि _____ । (नृट् – लट्)
- (ii) वयं भारतीयाः शूरवीराः _____ । (भू – विधिलिङ्)
- (iii) यूयं सर्वे किं _____ ? (कृ – लृट्लकार)
- (iv) नदीतटे जम्बुवृक्षः _____ । (अस् – लङ्लकार)
- (v) प्राणादयः प्रजापतिम् _____ । (वद् – लङ्लकार)

25 अधोलिखितानां सन्धिं सन्धिच्छेदं वा अपेक्षानुसारं कृत्वा नामोल्लेखमपि कुरुत—
(किमपि चतुष्टयम्)

4×1=4

- (i) गुरु + उपदेशः = _____
- (ii) जीवत्यनाथोऽपि = _____ + अनाथोऽपि _____
- (iii) कः + अपि = _____
- (iv) प्रति + आगमनम् = _____
- (v) प्राण + आदयः = _____

26 अधोलिखितेषु रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत।

5×1=5

- (i) प्रसन्नसलिला गोदावरी आसीत्।
- (ii) शकुन्तला कण्वं प्रणमति।
- (iii) मया बहुशः परीक्षितः असि।
- (iv) दौवारिकः शिरसा शिववीरस्य आज्ञां वहति।
- (v) पुंसां दुर्जयः शत्रुः क्रोधः।

27 अधोलिखितेषु प्रकृति-प्रत्यय विभागं योगं वा अपेक्षानुसारं कुरुत।

5×1=5

- (i) प्र+नम्+ल्यप् = _____
- (ii) _____ + _____ = श्रुत्वा
- (iii) विचिन्त्य = वि + _____ + _____
- (iv) महत् + त्व = _____
- (v) लघुत्वम् = _____ + _____

भाग – [B] अधोलिखितानां पञ्चानां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत –

2×5=10

28 हीः का कथ्यते? आकाशात् कः उच्चतरः?

29 पारभस्मनः किं वैशिष्ट्यम् आसीत्? दौवारिकः शिरसा किं वहति?

30 कीदृश्यः गावः भवेयुः? कीर्तिः केन प्राप्यते?

31 महात्मनः विनीतवसतेः नाम किम्?
सर्वभूतानि आत्मवत् कः पश्यति?

अथवा

मकरस्य पृष्ठे आरूढं वानरं मकरः किं वदति?

32 इन्द्रियाणि चक्षुः प्रति किम् अवदत्?

भाग – [C] पञ्चानां प्रश्नानाम् अनतिदीर्घोत्तरैः समाधत्त।

4×5=20

33 'लवस्य' चरित्रचित्रणं पञ्चवाक्येषु लिखत।

अथवा

शक्रस्य चरित्रं पञ्चवाक्येषु लिखत।

34 'तपः किं लक्षणं प्रोक्तं' इत्यादि प्रश्न श्लोकस्य युधिष्ठिरेण दत्तम् उत्तरं लिखत।

35 'प्राणस्य श्रेष्ठत्वम्' इति कथायाः सारं पञ्च अथवा षड्वाक्येषु लिखत।

36 'अयोध्यां प्रत्यागमनम्' इत्यत्रमूलग्रन्थस्य
'रामायणस्य' समासेन परिचयं वर्णयत।

37 'अत्राहं वानरेन्द्रेण बालिनो मया।' इति श्लोकं प्रपूर्य स्वभाषया भावार्थं लिखत।

अथवा

स्वपुस्तकात् स्मृतं श्लोकद्वयं लिखत।

भाग – [D]

38 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

5

भूमिः, आपः, वायुः, पृथ्वी, आकाशः तत्सर्वं मिलित्वा अस्माकं पर्यावरणं कथ्यते। विज्ञानस्य विकासेन यानि उपभोगसाधनानि यानि च अन्यानि अनेकानि उपकरणानि प्रकृत्याः अनुकम्पया अस्माभिः उपलब्धानि तैः सर्वैः अस्माकं जीवनं सुखसम्पन्नं जातम्। परमेतस्यां प्रक्रियायाम् अस्माभिः पर्यावरणस्य महती हिंसा कृता। एतदितिरिक्तं स्वावश्यकताः पूरयितुं वनानां स्थाने भवनानि यन्त्रशालाः नूतनाश्च मार्गाः अस्माभिः निर्मीयन्ते।

- (i) अस्माभिः कस्य महती हिंसा कृता?
- (ii) पर्यावरणं किं कथ्यते?
- (iii) अस्माकं जीवनं कैः सुखसम्पन्नं जातम्?
- (iv) स्वावश्यकताः पूरयितुम् अस्माभिः किं कृतम्?
- (v) कस्य विकासेन उपभोगसाधनानि लब्धानि?

39 मञ्जूषायाः सहायतया दशवाक्येषु एकम् अनुच्छेदं लिखत।

5

आदर्शः छात्रः –

मञ्जूषा

(विद्यालयः, गुरुम्, सम्मानम्, प्रतिदिनं, व्यवहारकुशलः, सत्यवादी, गुणनिपुणः, अध्ययने, पुस्तकानाम् आदरः, अभिवादनशीलः, सहायकः, मित्रतां)

अथवा

मम दिनचर्या –

मञ्जूषा

(भजामि, स्वपिमि, प्रातःकाले, पाठान्, ईश्वरम्, भोजनं करोमि, उद्याने, विद्यालयात्, क्रीडामि, सप्तवादने, रात्रौ, पठामि)

40 भवतः नाम महेशः वर्तते। भवान् स्वमातुः स्वास्थ्यविषये स्वमातुलं अर्जुनदेवं प्रति एकं पत्रं लिखत।

5

अथवा

भवान् विनयः। भवतः निवासः छात्रावासे अस्ति। दिल्लीनगरे संस्कृतसम्भाषणशिविरे प्रतिभागित्वं कर्तुम् इच्छति। एतदर्थं मुख्याध्यापकं प्रति पत्रम् एकं लिखत।

मञ्जूषा

गुरुकुलम्, शिष्याः, कुटीरम्, मृगः, खगाः, उपविशन्ति, पाठयति, पठन्ति, शशकः, वृक्षाः, पर्वतः, पादपाः

अथवा

मञ्जूषातः शब्दान् चित्वा वाक्यानि रचयत।

मञ्जूषा

गुरुजनाः, आश्रमे, प्रकृतिः, छात्राः, वृक्षाः

